

VIẾT VỀ MỘT NGƯỜI ĐÃ NÀM XUỐNG

Vĩnh Đào

Ngày 15 tháng 10, 2021, bà Nguyễn Thị Mai Anh, phu nhân cựu Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu, đã lìa trần trong một căn nhà khiêm tốn, nhỏ bé, ở San Clemente, California, hưởng thọ 90 tuổi.

Bà Mai Anh, sinh năm 1931, là người con thứ bảy trong một gia đình công giáo ở Mỹ Tho có mười anh chị em nên thường được gọi là "cô Bảy Mỹ Tho". Bà kết hôn với một Trung úy tên Nguyễn Văn Thiệu năm 1951, khi vừa được 20 tuổi. Về sau do thời cuộc đưa đẩy, bà Mai Anh trở thành đệ nhất phu nhân của nền Đệ nhị Cộng hoà miền Nam Việt Nam. Dù ở một vị trí quyền thế nhưng bà Mai Anh vẫn tiếp tục cho đến những năm cuối đời giữ một nếp sống hiền hậu, giản dị, không bao giờ chen vào những vấn đề chính trị. Cho nên khi bà mất, không thiếu những lời tiếc thương, từ trong nước ra đến hải ngoại, kính trọng và ca tụng một mẫu người phụ nữ hiếm có trong xã hội nhiều nhương ngày nay.

Công trình để đời của bà Mai Anh là bệnh viện Vì Dân, một bệnh viện miễn phí dành cho người nghèo nhưng được xây cất như một bệnh viện tân tiến. Bà Mai Anh đứng ra vận động quyên tiền đóng góp của nhiều người mạnh thường quân, thương gia, kỹ nghệ gia, và cả những toà đại sứ và cơ quan quốc tế.

Lễ đặt viên đá đầu tiên được cử hành vào ngày 17 tháng 8 năm 1970. Chỉ hơn một năm sau, bệnh viện được khánh thành với 400 giường bệnh, gồm các khu ngoại chấn, giải phẫu, phòng thí nghiệm và quang tuyến X, nhà thuốc... Bệnh viện Vì Dân là một bệnh viện tư, xây dựng từ vốn tư nhân, nhưng được điều hành như bệnh viện công, nghĩa là không thu viện phí, không thu tiền khám chữa bệnh, bệnh nhân sau khi được khám bệnh, lãnh thuốc miễn phí từ nhà thuốc của bệnh viện.

Ngày nay, bệnh viện đã được đổi tên thành bệnh viện Thống Nhất, và được dành để điều trị các cán bộ trung và cao cấp của chế độ.

Trong số những người thân cận có dịp gặp gỡ gia đình ông Nguyễn Văn Thiệu từ thời gian đầu lưu vong đến những ngày cuối của bà Nguyễn Thị Mai Anh có cựu Tổng trưởng Kế hoạch Nguyễn Tiến Hưng, là một tiến sĩ kinh tế tốt nghiệp Đại học Virginia, nguyên là Tổng trưởng Kế hoạch kiêm cố vấn của cựu Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu, về sau là giáo sư tại Đại học Howard (Washington D.C., Hoa Kỳ). Sau đây là lời kể của ông Nguyễn Tiến Hưng thuật lại "Vài kỷ niệm cuối cùng về bà Nguyễn Thị Mai Anh", viết một tuần sau khi bà Mai Anh từ trần:

"Mùa đông năm 1976, chúng tôi bay sang London, Anh, để thăm ông bà cựu Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu. Trước khi đi, chúng tôi viết thư cho ông biết ngày giờ tới phi trường Heathrow và số chuyến bay. Ông trả lời là sẽ có người ra đón. Tới nơi thì vừa ra cửa đã thấy ông đứng ngay ở đó vẫy tay chào. Thật là cảm động gặp lại ông sau hơn một năm trời và sau bao nhiêu biến cố.

Sau khi bắt tay nhau thật chặt và trao đổi mấy lời thăm hỏi, ông lái xe đưa chúng tôi về nhà. Đây là một căn nhà nho nhỏ, xinh xinh nằm ở vùng Surrey, ngoại ô London. Ông tự tay xách giúp cái valise và đưa chúng tôi lên một phòng trên lầu hai, vận hộp sưởi điện cho ấm, rồi dặn là nếu thấy vẫn còn lạnh thì cứ vận thêm cái hộp sưởi thứ hai.

Sáng hôm sau, từ trên tầng thứ hai xuống nhà, chúng tôi thấy ông đang đọc báo. Còn bà thì loay hoay trong bếp. Chỉ mấy phút sau đã thấy hai tô hủ tiếu đúng hương vị miền Nam và cà phê thơm phức bày trên bàn. Bà Thiệu là người Mỹ Tho mà hủ tiếu Mỹ Tho thì ngon có tiếng.

Bà mời chúng tôi tới ăn cho nóng. Khi hỏi sao bà không cùng ăn thì bà nói: “Tôi ăn rồi, để cho hai ông dễ nói chuyện.” Câu nói giản dị nhưng phản ánh thật rõ cái lối sống của bà trong suốt thời gian 10 năm ông là người lãnh đạo của VNCH. Chúng tôi không biết nhiều nhưng có cảm tưởng là bà luôn luôn xa cách, không xen vào chính trị, vào những công việc của ông, chỉ đứng sau để lo cho gia đình và tham gia vào công việc xã hội.

Lưu lại nhà ông bà cả tuần lễ, chúng tôi bắt đầu bằng những câu chuyện vui vui về các món ăn bên Anh, bên Mỹ, nhiều khi không hợp khẩu vị.

Trong bữa cơm chiều, bà Thiệu cho ăn canh chua, cá kho tộ. Năm 1976 thì ở London cũng chưa có chợ búa Việt Nam nên bà phải cố gắng thì mới có được gia vị để nấu ăn. Hình như là phải nhờ người từ bên Pháp gửi sang. Bà nói ông thích ăn canh chua nấu với lá me non như mẹ ông thường nấu ở Phan Rang, nhưng “làm sao tôi tìm được lá me non ở bên Anh.”

Bà hay nói đến bệnh viện Vi Dân. Đối với bà thì đây là một niềm vui lớn và nó còn ghi dấu ấn trong tâm trí. Đây cũng là một di sản quý hóa mà bà để lại cho người dân, nhất là những người nghèo. Chúng tôi đã có dịp tới thăm nhà thương này và thấy nó được xây cất theo tiêu chuẩn quốc tế, được trang bị rất hiện đại, với 400 giường bệnh. Người khám bệnh và chữa bệnh luôn được miễn phí. Các bác sĩ, y sĩ, y tá được chọn lọc cẩn thận. Ngoài ra, lại còn những sinh viên y, dược, xung phong làm việc từ thiện.

Bà kể là sở dĩ nảy ra ý muốn xây một bệnh viện là vì bà hay vào nhà thương Chợ Rẫy thăm bệnh nhân. Nhiều khi thấy hai người phải chen chúc nhau nằm trên một cái giường nhỏ, làm bà hết sức buồn lòng. Vì vậy, bà bỏ ra nhiều công sức đi vận động để xây nhà thương như là một bước đầu để cải thiện nền y tế Việt Nam.

Tài trợ cho bệnh viện này hoàn toàn không dính dáng gì đến ngân sách quốc gia mà do sự đóng góp của những cơ quan từ thiện, những người có lòng hảo tâm trong nước cũng như ngoại giao đoàn. Bà nói tới sự đóng góp đặc biệt của bốn tòa đại sứ Đài Loan, Nam Hàn, Nhật, và Hòa Lan. Bà đi vận động xây nhà thương là do sự đam mê công tác xã hội, hoàn toàn không có mục đích chính trị.

Ông bà Thiệu chọn nước Anh để lưu vong trong giai đoạn đầu. Gia đình chỉ dọn sang Mỹ dưới thời Tổng Thống Ronald Reagan.

Trong mấy năm ông bị bệnh tim, bà Thiệu phải lái xe chở ông vào nhà thương. “Tiếc rằng không còn bệnh viện Vi Dân để chị săn sóc cho ông già,” bà tâm sự. Bây giờ tuổi đã cao, bà phải lái xe ban đêm một mình trên xứ người, đi vòng vèo khá lâu mới tới bệnh viện. Bà kể có hôm mãi tới 1 giờ sáng mới về tới nhà. Lúc về lại phải đi tìm xe ở dưới cái hầm nhà thương tối lù mù nên bà còn sợ ma, có lúc phải đi giật lùi. “Thôi thì cũng còn tôi để lái xe cho ông tổng thống,” bà nói cho ông vui hôm sau trở lại nhà thương thăm ông. “Cám ơn bà,” ông Thiệu nhoẻn nụ cười đáp lại.

Năm 2001, ông bà Thiệu đang du lịch ở Hawaii thì xảy ra cuộc khủng bố ngày 11 tháng 9. Ông rất muốn rời Hawaii để trở về Boston ngay, nhưng tất cả các máy bay đều án binh bất động, cả tuần sau mới về được. Về tới nhà thì bệnh ông thêm nặng. Thứ năm, ngày 27 tháng chín, 2001, ông bị té xỉu, rồi hôn mê. Tại Trung tâm Y tế Beth Israel Deaconess, ông đi vào giấc ngủ ngàn thu chiều thứ bảy, 29 tháng chín, 2001. Tổng Thống Thiệu ra đi chưa tới ba tuần sau biến cố 11/9.

Sau khi ông mất, trong cảnh cô đơn giá lạnh ở Boston vào mùa đông, chúng tôi cùng người bạn là Tiến sĩ Tạ Văn Tài ở đại học Harvard University đến thăm bà. Bà sống đạm bạc, vẫn giữ nguyên bộ xa lông cũ kỹ nay đã sờn. Trên một cái bục cao bà để hình ông và một chai rượu sâm banh. Hỏi về chai rượu thì bà kể là cứ mỗi năm khi đến ngày kỷ niệm thành hôn của hai vợ chồng, ông mua một chai sâm banh, tự tay mở ra và mời bà uống với ông một ly, dù bà không biết uống rượu. Như vậy là bà muốn cùng ông giữ lại suốt đời cái kỷ niệm không bao giờ nhạt nhòa. Bà nói là người ta dèm pha là ông già với bà này cô kia, nhưng bà cũng chẳng để ý vì “tía đi rồi tía lại về.”

Nghe vậy, anh bạn Tài phá ra cười, còn tôi thì lúc ấy cũng không hiểu tía là gì nên không cười. Thì ra con người bình dị, hiền hậu vùng đồng bằng Cửu Long còn khoan dung cả với người chồng.

Có lần ông Thiệu hỏi người Mỹ nghĩ thế nào về ông, chúng tôi nói về một hai khía cạnh: khen có, chê có, rồi thêm: “Tôi nghe một tướng Mỹ nói là tổng thống nhu nhược.” Ông Thiệu hỏi tại sao? Tôi trả lời là ông ấy nói: “Tổng thống không cương quyết đủ để ra lệnh tử hình khi cần thiết để làm gương.” Ông nhìn tôi giây lát rồi chậm rãi nói: “Suốt đời, tôi đã tránh không có cái nợ máu.”

Xét ra thì trong suốt thời gian 10 năm ông lãnh đạo, thực sự đã không có tội nhân nào phải ra pháp trường. Trên bàn thờ nhà bà Thiệu ở Newton, Massachusetts, vẫn còn treo một cái bảng với phương châm do chính ông viết rồi cho người thêu chữ thật to “Đức Lưu Quang” (Ánh sáng của đạo đức tồn tại mãi). Bà luôn chỉ vào đó mà dạy con cái phải ăn ở cho có đức.

Trong cảnh về hưu cô đơn ở gần San Clemente, California, thỉnh thoảng chúng tôi có tới thăm bà. Bà sống rất thanh đạm và một mình với một con chó, trong căn nhà nhỏ bé. Trong bếp chúng tôi thấy mì ăn liền Mama chất đầy từng đồng. Bà nói cũng không buồn vì quen rồi. Quen từ lúc “ông già” còn làm tổng thống.

Ngày 15 tháng mười, 2021, bà đã theo ông về thế giới bên kia. Ở đó thì “Cô Bảy Mỹ Tho” Nguyễn Thị Mai Anh sẽ mãi mãi được gần “Cậu Tám Phan Rang” Nguyễn Văn Thiệu.

October 22, 2021.
Nguyễn Tiến Hưng